

Miljöstrategiskt program

2022–2026

Adress och kontaktuppgifter

Ockelbo Kommun
Organisationsnummer: 212000-2288
Besöksadress: Södra Åsgatan 30 D
Postadress: 816 80 Ockelbo
E-post kommun@ockelbo.se
Telefonnummer: 0297-555 00
www.ockelbo.se

Miljöstrategiskt program 2022–2026
Diarienummer VGS-2021-143
Projektgrupp: Hållbarhetsgruppen, Västra Gästriklands
samhällsbyggnadsförvaltning
Foto: Ockelbo kommun
Layout: Gomorron Reklambyrå

Vilken värld vill du leva i?

Vi har säkert alla olika tankar om vilken värld vi vill leva i och vad vi tänker att vi vill uppnå med ett miljöstrategiskt program. Några saker kanske känns som rena drömmar, andra saker är kanske något som vi ofta tar för givet – ren luft att andas, rent vatten att dricka, näringsrik mat att äta. Fåglar som kvittrar på våren, fiskar som nappar i tjärnen och äpplen att plocka i trädgården på hösten.

Detta är saker som naturen tillhandahåller åt oss, så kallade ekosystemtjänster, saker som vi behöver för att leva ett gott liv och en del saker vi helt enkelt är beroende av för att överleva.

Idag lever vi över våra tillgångar och med tillgångar avses inte pengar på banken, utan jordens tillgångar, såsom naturen och dess ekosystemtjänster. Vi använder mer och mer av jordens resurser och för varje år börjar vi ”låna” tidigare och tidigare. År 2020 började jordens befolkning att låna för resten av året 22 augusti – den så kallade ”Overshoot day”. Overshoot day är det datum då mänsklighetens resursförbrukning för året överstiger jordens förmåga att regenerera resurser.

Olika länder börjar leva på ”lånade” resurser tidigare än andra. I Sverige börjar vi leva på lånade resurser 6 april och redan 9 februari har Qatar gjort av med sin årsförbrukning av resurser. I Indonesien klarar de sig ända fram till 18 december innan de överskrider sina resurser för året. De gör uppenbarligen saker annorlunda i Indonesien än vad vi gör här i Sverige.

I Sverige lever vi alltså som att vi har fyra jordklot. Efter dryga tre månader har vi gjort av med allt det som skulle räcka hela året. Men vi har inte fyra jordklot. Vi har bara ett enda jordklot att leva på och vi behöver kanske påminna oss själva om att jorden faktiskt inte behöver oss människor, men vi människor är helt beroende av jorden med dess organismer och ekosystem för vår egen överlevnad.

Ockelbos politiker har beslutat om målinriktningar som beskriver ett Ockelbo där vi inte överskrider vår koldioxidbudget och vi transporterar oss fossilfritt och hållbart. Ett samhälle som utgår från cirkulär resurshantering där vi använder energi från förnybara källor. Det finns inga farliga ämnen i naturens kretslopp och luften är frisk och ren. Vi producerar ekologiska livsmedel, vi värnar den biologiska mångfalden och vi värnar tillsammans vårt rena vatten.

Målinriktningarna utgör vårt önskade läge, det vi tillsammans ska arbeta för att uppnå.

I det här miljöstrategiska programmet är vår ambition att beskriva den gemensamma målbilden samt vad vi tillsammans behöver göra för att närma oss det önskade läget och skapa ett Ockelbo som prioriterar det gröna, det naturliga och växandet. Ett Ockelbo med ett nära och naturligt liv med utrymme för var och en att odla en personlig och lustfylld relation till naturen – grunden för liv och hälsa. Ett Ockelbo där det är tydligt att vi uppskattar vår plats på jorden, där vi tar ansvar, vårdar och utvecklar den. Ett Ockelbo där vi utvecklar ”det gröna samhället”, från boende och mat till företagande och resursanvändning.

Magnus Jonsson

Kommunalråd

Innehållsförteckning

Adress och kontaktuppgifter	2
Vilken värld vill du leva i?	3
Beslutade målinriktningar	5
Målområde: Klimatneutralt Ockelbo	5
Målområde: Ren och giftfri vardag	5
Målområde: Robusta ekosystem.....	5
Om det miljöstrategiska programmet och dess roll	6
Hållbarhetsmålen Agenda 2030.....	8
Gemensam målbild.....	9
Beskrivning av det önskade läget	11
Målområde: Klimatneutralt Ockelbo	11
Målområde: Ren och giftfri vardag	13
Målområde: Robusta ekosystem.....	15
Målen vi vill nå	16
Om mål och indikatorer	16
Tabellförklaring	17
Målområde 1:Klimatneutralt Ockelbo	18
Målområde 2:Ren och giftfri vardag.....	20
Målområde 3:Robusta ekosystem	23
Genomförande av detmiljöstrategiska programmet	25
Handlingsplaner	26
Prioriterade områden.....	26
Så här följer vi upp miljöarbetet	27
Vi mäter indikatorer	27
Det som följs upp	27
Vem har ansvaret för uppföljningen?	28
Vad är en källa?	28
Uppföljningen sker varje år – det här ingår	28
Läget på vår planet	29
Förlust av biologisk mångfald	29
Klimatförändringarna.....	31
Vad händer nu?	33
Förteckning bilagor:	34
Ordlista	35

Beslutade målinriktningar

Målområde: Klimatneutralt Ockelbo

- Ockelbo som geografisk plats är en klimatneutral kommun.
- I Ockelbo lever vi utan att överskrida vår koldioxidbudget.
- I Ockelbo kan alla transportera sig på ett fossilfritt och hållbart sätt.
- Energin som vi använder kommer från förnybara källor.
- Samhället utgår från cirkulär resurshantering.
- Allt byggande i Ockelbo kommun nyttjar hållbara material och skapar förutsättningar för boende och verksamhetsutövare att leva miljömässigt hållbart.

Målområde: Ren och giftfri vardag

- I Ockelbo ses avfall som en värdefull resurs och inga farliga ämnen som stör kretsloppens naturliga flöden finns i omlopp.
- I Ockelbo är utemiljön fri från nedskräpning.
- I Ockelbo finns en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion som är konkurrenskraftig och innovativ.
- Luften i Ockelbo är frisk och ren och ljudmiljön är god.
- En betydande andel av livsmedlen är närproducerade och ekologiska och vi är bra på att ta tillvara de resurser som finns i skogen.

Målområde: Robusta ekosystem

- I Ockelbo kommun värnar vi den biologiska mångfalden.
- Vi har god kunskap om och värdesätter de ekosystemtjänster som naturen erbjuder.
- I Ockelbo värderar vi natur och vatten högt och prioriterar grönområden och möjlighet till rekreation.
- I Ockelbo tar vi inte rent vatten för givet. Vi tar tillsammans ansvar för vår värdefulla resurs så att alla invånare har god tillgång till friskt och rent vatten.
- Ockelbo är väl förberett och anpassat för de effekter som klimatförändringarna medför och kommer att medföra.

Antagna av kommunfullmäktige 2020-06-29

Om det miljöstrategiska programmet och dess roll

Det miljöstrategiska programmet (MSP) är ett styrdokument som beskriver hur det miljöstrategiska arbetet i Ockelbo kommun ska se ut och det innehåller målinriktningar som beskriver det önskade läget som vi tillsammans ska arbeta för att uppnå. Det miljöstrategiska programmet samordnar och utvecklar miljöarbetet i Ockelbo kommun som geografiskt område. Programmet omfattar alla som bor i kommunen och all verksamhet inom kommunens gränser, såsom markanvändning, företagande med mera.

Illustrationen visar hur miljöstrategiskt program påverkar översiktsplan och fokusområden inom kommunen.

I dokumentet finns förutom målinriktningarna, vilka pekar ut riktningen, även en mer detaljerad beskrivning av det önskade läget samt konkretiserade mål. Indikatorer på målen finns inte med i dokumentet och mer om det kan du läsa under avsnittet ”Så här följer vi upp miljöarbetet” (se sida 27). Det finns heller inga åtgärder eller handlingsplaner med i det miljöstrategiska programmet utan vi vill hänvisa till andra styrdokument och handlingsplaner som mer i detalj beskriver åtgärder och aktiviteter, till exempel Kretsloppsplan eller Livsmedelsstrategi.

Det miljöstrategiska programmet ska samordna och visa på hur olika styrdokument samspelar med varandra i arbetet mot miljömässig hållbarhet. Målinriktningarna från programmet är inarbetade i den nya översiktsplanen, ÖP, som ska gälla fram till 2040, för att säkerställa att de två dokumenten ska styra åt samma håll. Det miljöstrategiska programmet syftar till att peka ut en gemensam riktning, ett Ockelbo där vi gemensamt tar ansvar för miljön och där vi tillsammans möter utmaningarna och gör Ockelbo till en attraktiv plats även i framtiden. En kommun med de miljömässiga konkurrensfördelar som medborgare och företag efterfrågar. Målinriktningarna utgör vår gemensamma målbild för Ockelbo kommun och är en fördjupning av miljöavsnittet i ”Kommunövergripande strategier” som anger att vi ska ”Värna miljön i stort och smått”:

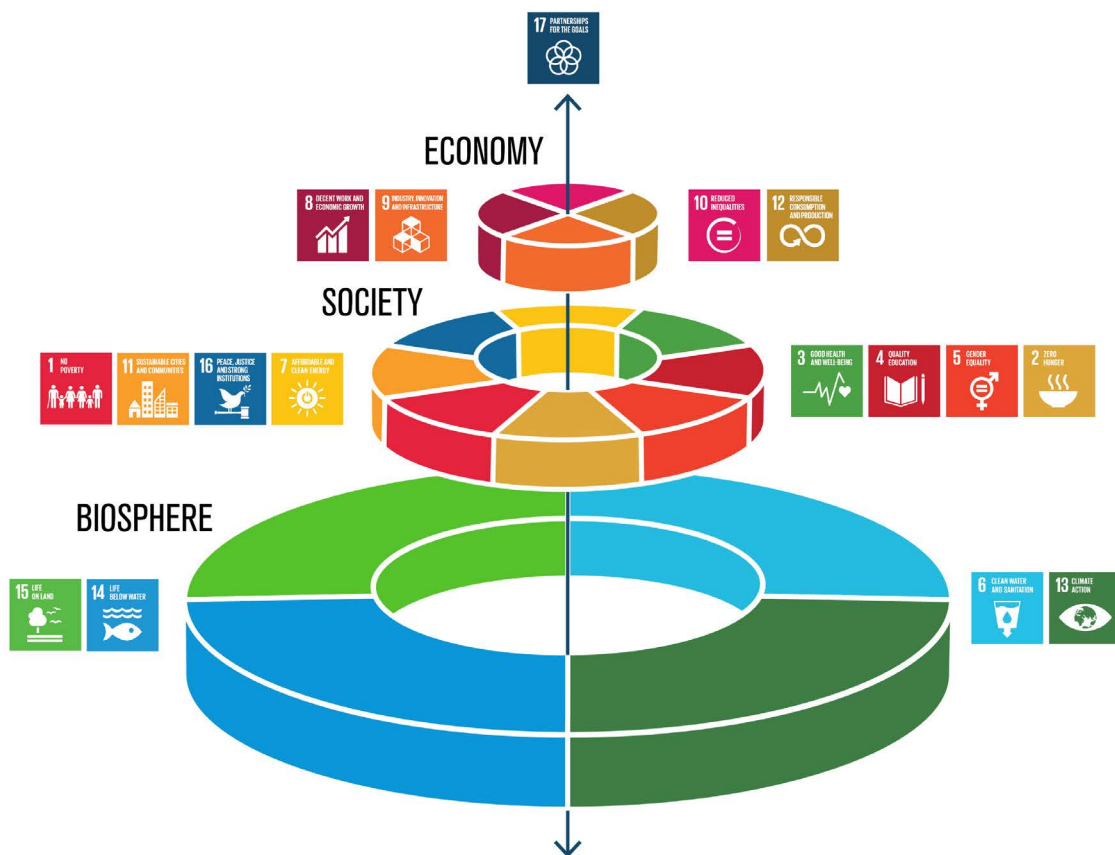
- I Ockelbo väljer vi klimatsmarta, hållbara och miljövänliga lösningar och material.
- Vi arbetar för en biologisk mångfald i vatten, skog och mark.
- Maten i kommunens verksamheter ska i hög grad vara ekologisk och närproducerad.
- Återbruk och källsortering ska vara självklarheter liksom att minska svinn.

Hållbarhetsmålen Agenda 2030

De av FN antagna 17 globala hållbarhetsmålen visas i illustrationen nedan. Det finns fyra mål som utgör förutsättningarna för övriga mål och hållbarhetsarbetet globalt och lokalt. Tre av dessa mål omfattar de målområden Ockelbo har fattat beslut om:

- Målområde Klimatneutralt Ockelbo – mål 13 Bekämpa klimatförändringarna
- Målområde Ren och giftfri vardag – mål 6 Rent vatten och sanitet för alla.
- Målområde Robusta ekosystem – mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Utöver dessa tre grundläggande globala hållbarhetsmål omfattas Ockelbos målområden även av flera andra mål, exempelvis mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion. Hållbarhetsaspekterna (ekonomiskt, ekologiskt och socialt) är beroende av varandra. Illustrationen nedan visar hur FN:s hållbarhetsmål hänger ihop genom de tre dimensionerna av hållbarhet.

Grav

Illustration över FN:s hållbarhetsmål och hur dessa hänger ihop genom de tre dimensionerna av hållbarhet.
Illustration från Azote Images för Stockholm Resilience Centre, Stockholms universitet.

Arbetsprocessen

Arbetet med att ta fram ett Miljöstrategiskt program för Ockelbo kommun påbörjades under 2019 med planering och var initialt tänkt att tas fram under 2020. Pandemin påverkade tidsplanen under våren 2020 men de planerade workshopparna genomfördes till slut och målinriktningarna togs fram tillsammans med representanter från de politiska partierna och dessa målinriktningar antogs sedan av Kommunfullmäktige i juni 2020.

Utifrån dessa beslutade målinriktningar, som är beskrivningar av det önskade läget i framtiden som våra beslutsfattare vill att vi styr mot, har under hösten 2020 tjänstepersoner från berörda verksamheter bidragit till att konkretisera dessa målinriktningar. Detta för att vi ska få en gemensam bild av vad målinriktningarna faktiskt innebär.

Dokumentet har gått på internremiss till kommunala verksamheter och därefter har medborgare och organisationer i Ockelbo kunnat lämna synpunkter som har tagits hänsyn till i slutversionen.

Gemensam målbild

Om man ska få många aktörer att gemensamt arbeta tillsammans mot ett gemensamt mål, är det av vikt att alla delar en gemensam bild av vad det önskade läget faktiskt innebär. Vad menar vi till exempel när vi säger biologisk mångfald? En sökning på en webbsida för bilder visar en bild på den invasiva arten lupin för att illustrera biologisk mångfald. Våra kommunekologer tycker helt tvärtom att vi ska bekämpa lupinen för att främja biologisk mångfald. Om vi inte pratar om vad det önskade läget faktiskt innebär är det svårt att få en gemensam målbild. Är vi inte överens om vilken riktning vi ska gå, blir det svårt att uppnå önskade resultat.

Därför funderade vi tillsammans över ”När vi har nått det önskade läget – hur är det då?”

Vad innebär det till exempel att vi har ”en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion som är konkurrenskraftig och innovativ”?

- Hur visar det sig?
- Hur märker man det om man bor i Ockelbo?
- Hur märker man det om man besöker Ockelbo?
- Hur känns det?
- Hur ser det ut?
- Vad hör du?
- Vad ser du?

Läs mer om ”Det önskade läget – beskrivning” sida 11.

Det gjordes därefter en analys för att se vad som skiljer det önskade läget från hur det är idag:

- Vad behöver hända för att vi ska nå till det önskade läget?
Vilka steg behöver vi ta för att komma dit?

När vi identifierat de steg vi behöver ta för att nå det önskade läget ställde vi till slut frågan:

- Vad av detta kan vi börja göra redan idag?
- Det visade sig att det allra mesta kan vi börja göra redan idag.
Resultatet finns att läsa mer om i bilagan ”Idébank – Vad behöver hända för att uppnå målinriktningarna och vad kan vi göra redan idag”.

Beskrivning av det önskade läget

Beskrivningarna nedan är skrivna utifrån workshoppar med berörda tjänstepersoner och bör ses som ett förtydligande av vad vi tänker oss att målinriktningarna innebär.

Målområde: Klimatneutralt Ockelbo

Ockelbo som geografisk plats är en klimatneutral kommun

I ett klimatneutralt Ockelbo finns det gott om cykelvägar och många väljer cykel, elcykel eller lastcykel för att transportera sig. Att transportera sig utan bil är det prioriterade färd sättet i Ockelbo. Invånarna stöds i sina dagliga beslut om transporter och vi kan till exempel tydliggöra kostnader för bland annat bilåkning för att styra mot önskat beteende. Cykel är den nya normen för transport i alla åldrar. Inte personbilar. Inte EPA-traktorer eller mopedbilar.

Människorna i Ockelbo odlar mer i liten skala, kanske i sin trädgård eller på en kolonilott. Det ger invånarna en känsla av stolthet och förståelse för kretslopp och matproduktion och därför kastas så lite mat som möjligt (svinnsmarta). Den egna matproduktionen minskar också behovet av transporter och det gör Ockelbo mer självförsörjande. Vi arbetar systematiskt för att minska och förebygga matsvinn i alla led och vi äter mindre kött.

När vi bygger tänker vi på livscykelkostnaden för byggmaterial och energiförbrukning och vi bygger fler nollenergibyggnader och använder bästa möjliga teknik ur energisynpunkt. Befintlig bebyggelse är så energisnål som möjligt utan att förstöra byggnadens karaktär och dess omätbara värden.

Vi utvecklar flödande och fossilfria energikällor samtidigt som vi värderar dessa mot andra värden, till exempel när vi utvecklar vindkraften sker det på ett sätt som inte skadar naturen och ekosystemen. Vi tar tillvara spillvärme och använder den för att värma växthus.

I Ockelbo lever vi utan att överskrida vår koldioxidbudget

I ett samhälle där vi inte överskrider vår koldioxidbudget behöver vi ha smarta lösningar och hushålla med vår energi. Vi har kraftigt reducerat utsläppen från våra transporter och arbetar med alternativa drivmedel, fossilfria transporter och mobilitetstjänster (Mobility Management/MM-tjänster). Vi utvecklar digitala möten och tjänster för att minska behovet av resor.

Vi har solceller på våra byggnader och vi lagrar överskottselen vi får i form av exempelvis vätgas. Vi använder den tekniska utrustning som har bäst miljöeffekt och vi hittar smarta lösningar för framtiden såsom att använda elbilen som batteri för huset. Det är socialt accepterat att handla second hand och vi är bra på att återanvända, laga och recirkulera, vi konsumerar mindre och vi lever mer lokalt vilket innebär att vi inte behöver resa så mycket. Vi arbetar aktivt för att fasa ut och ersätta plast från fossila källor.

I Ockelbo kan alla transportera sig på ett fossilfritt och hållbart sätt

Cykel och gång är de prioriterade färdssätten på kortare sträckor och alla fordon är fossilfria. Vi har säkra och väl upplysta gång- och cykelvägar och det är tryggt för alla att cykla året runt. Samhället är planerat med cykeln som norm och gratis bilparkeringar är inte prioriterade utan säker parkering för alla typer av cyklar (elcyklar, lastcyklar med flera) är vad som prioriteras. Vi arbetar aktivt med mobilitetsfrågor, vi premierar medarbetare som väljer bort bil och vi erbjuder fossilfri - och kanske förarfri – Kuxa-trafik.

Vi använder oss av mobilitetstjänster (MaaS – Mobility as a Service) för att utveckla besöksnäringen och vårt eget resande.

Energien som vi använder kommer från förnybara källor

Vi använder bara fossilfri energi från förnybara källor, solceller är den billigaste energikällan och det är enkelt att sälja överskott av el från solceller. Vi använder överskott av energi till energilagring i form av vätgas, vattenmagasin med pumpkraftverk och liknande. Vi värderar natur och biologisk mångfald när vi väljer energislag.

Samhället utgår från cirkulär resurshantering

I ett samhälle baserat på cirkulär resurshantering återvinner vi spillvärme och använder energilagring, vi prioriterar kvalitet och kunskap för att laga saker när vi upphandlar och konsumerar. Vi fattar beslut utifrån miljöbästa alternativ och vi använder oss av livscykelanalyser för att fatta bra beslut där de strategiska tankarna kommer in tidigt i planeringsprocessen.

Allt byggande i Ockelbo kommun nyttjar hållbara material och skapar förutsättningar för boende och verksamhetsutövare att leva miljömässigt hållbart

När vi bygger i Ockelbo så gör vi det energieffektivt och med hållbara material. Vi underlättar goda beteenden, lär barn hållbara vanor samt utvecklar energi- och klimatrådgivningen till företagare. Ett rent Ockelbo är något som erbjuds näringslivet och något som marknadsförs av näringsliv såväl som kommun. Vid planering skapar vi förutsättningar för ett hållbart byggande och en god bebyggd miljö. Vi planerar samhället, pekar ut bostäder och verksamhetsområden i ÖP och styr mot klimatsmarta alternativ och ett klimatsmart byggande.

Målområde: Ren och giftfri vardag

I Ockelbo ses avfall som en värdefull resurs och inga farliga ämnen som stör kretsloppens naturliga flöden finns i omlopp

I Ockelbo arbetar vi efter parallella spår för att hitta nya, innovativa lösningar och vi arbetar förebyggande för att inga farliga ämnen ska finnas i kretsloppet. De farliga ämnena har egna, slutna kretslop

Materialflödena i Ockelbo är slutna och cirkulära och det finns minimalt med avfall. Vi tar hand om det vi har och produkterna har en längre livslängd och är fria från förinställt åldrande.

Företagen i Ockelbo har ett cirkulärt tänk och anser att det stärker varumärkestärkandet att kopplas till Ockelbo kommun. Det finns cirkulära, hållbara företag där ett företags avfall blir ett annat företags resurs, kanske för att en databas för restprodukter bidrar till att de tas tillvara. Kommunen stödjer och främjar bara hållbara företag och lagstiftningen stödjer att avfall kan betraktas som en biprodukt.

Vi skapar inga nya områden med förorenad mark, vi arbetar förebyggande för att inga farliga ämnens ska finnas i kretsloppet, till exempel genom kemikaliefri städning, arbete med giftfri och kemikaliesmart förskola eller att inte köpa produkter som innehåller farliga ämnen. Vi säkerställer att läkemedelsrester och hormonstörande ämnen som finns i vattnet vid reningsverken inte kommer ut i naturen och vi har ett eget kretslopp för farliga ämnen.

I Ockelbo är utemiljön fri från nedskräpning

Alla i Ockelbo tar ansvar för sin närmiljö genom att inte kasta eller dumpa saker i naturen som till exempel trädgårdsavfall som kan innebära spridning av oönskade invasiva arter, näringsläckage samt risk för skadedjur. Vi arbetar förebyggande med nedskräpning och försöker hjälpa alla att göra rätt genom att ta reda på mer om varför dumpningar sker och göra det lätt och trevligt att lämna sitt avfall på en återvinningscentral.

I Ockelbo finns en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion som är konkurrenskraftig och innovativ

Vi har en god samverkan med företagare och lokala leverantörer och det finns stöd i exempelvis nätverk för dessa. Kommunen är mån om att veta vilket stöd som företagarna behöver, lyssnar på producenternas behov och arbetar aktivt med att stärka varumärket Ockelbo inom livsmedelsproduktion.

Ockelbo stöder en innovativ, hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion och förädling. Kommunen stöttar lokalproducerad och ekologisk mat (lokaleko) genom att köpa en stor andel till den egna verksamheten. Lantbrukare och andra producenter har tillgång till stabilt bredband och bästa teknik för att möjliggöra digitalisering, utveckling och effektivisering av verksamheterna. Det kan till exempel vara att använda drönare för att upptäcka skadeangrepp eller näringsbrist. Vi hanterar på bästa sätt när målkonflikter uppstår mellan en hållbar livsmedelsförsörjning och bostadsbyggande eller annan exploatering av mark.

Luften i Ockelbo är frisk och ren och ljudmiljön är god

Frisk luft är viktigt för Ockelbo och genom att vi främst har färre bilar samt att elektrifierade bilar (batteribilar och bränslecells-/vätgasbilar) görs till det nya normala minskar vi utsläpp av partiklar och luftföroreningar från förbränningsmotorer.

Vi arbetar aktivt med att förebygga buller, till exempel från vägar och fordon, järnväg och tåg, samt vindkraft och vi stöttar invånare som upplever bakgrundsljud (lågfrekvent buller) och kanske behöver exempelvis bättre fönster.

Vi uppmuntrar friluftslivet att elda säkert, rätt och med mindre utsläpp av partiklar och ofullständigt förbrända ämnen.

En betydande andel av livsmedlen är närproducerade och ekologiska och vi är bra på att ta tillvara de resurser som finns i skogen

Vi värderar mervärdet av att köpa lokalproducerat och ekologiskt odlat för att bidra till betande landskap och har politiska mål som stöder omställningen samt specifika krav vid upphandlingar för att styra mot svenska och ekologiska råvaror.

Vi arbetar aktivt med att utveckla och optimera livsmedelsverksamheten såsom att säkerställa kvaliteten på livsmedlen. Vid upphandling genom att provlaga för att se vattenavgång vid tillagning eller revidera recept utifrån ekologiska och kostnadsmässiga grunder, genom åtgärder som att minska mängden kött i köttfärssås för att bekosta ekologiskt kött.

Bär, trä och andra resurser i skogen tas innovativt tillvara fullt ut samtidigt som vi nyttjar dem på ett ansvarsfullt sätt för att bevara de biologiska, rekreativa och läkande värdena i skogen.

Målområde: Robusta ekosystem

I Ockelbo kommun värnar vi den biologiska mångfalden

I Ockelbo värnar vi den biologiska mångfalden för vi ser dess fulla värde och inser hur beroende vi människor är av andra arter för att leva ett gott liv på den här planeten. Därför utbildar vi oss, bekämpar invasiva arter, skyddar värdefull natur och tar hänsyn till naturens komplexa system i vår samhällsplanering.

Vi har god kunskap om och värdesätter de ekosystemtjänster som naturen erbjuder

Vi förstår att allt vi ”unnar oss” när vi överskrider våra planetära gränser sker på någon annans bekostnad. Det finns ett ekonomiskt värde på samtliga ekosystemtjänster. När Ockelbo kommun tar ny mark i anspråk utförs kompensationsåtgärder för områden som exploateras.

I Ockelbo värderar vi natur och vatten högt och prioriterar grönområden och möjlighet till rekreation

All värdefull natur är kartlagd och vi har god kunskap om den och våra prioriterade områden. Vi har förståelse för hur våra val i vardagen påverkar naturen och vattenkvaliteten.

Samtliga vattenförekomster har en god status, tätortsnära skogar är skyddade och rekreation och grönområden prioriteras i samhällsplaneringen. Det finns inga dammar som hindrar fiskvandring och det är lätt att hitta information om rekreation i naturen. Skog och mark är tillgängliga och det finns utvecklade stigar och stigsystem samt iordningställda platser för rekreation. I Ockelbo fortsätter vi utveckla ställen som Wij trädgårdar och Rönnåsen, vilken gör Ockelbo till en attraktiv kommun för naturturism.

I Ockelbo tar vi inte rent vatten för givet. Vi tar tillsammans ansvar för vår värdefulla resurs så att alla invånare har god tillgång till friskt och rent vatten

Vi inser värdet av rent vatten och värderar det även ekonomiskt. Vi bibehåller en god status på vatten och skyddar vattenförekomster som är väl avgränsade och bra vatten och avlopp är inte en klassfråga. Vi skiljer på dricksvatten och tekniskt vatten och vi använder inte dricksvatten till ”fel” saker. Regnet som faller är rent.

Medborgarna har kunskap om hur deras beteende påverkar miljön och vår del i kretsloppet. Det kan gälla att tvätta bilen hemma på gården eller på gatan, att fylla upp en pool på tomten eller att använda bekämpningsmedel i trädgården.

Ockelbo är väl förberett och anpassat för de effekter som klimatförändringarna medför och kommer att medföra

Vi har god kunskap om klimatförändringarna och dess effekter, vi gör prognoser och planerar samhället utifrån den kunskapen så att vi bygger på rätt ställen.

Vi är utrustade för att hantera översvämningar, vi har konstgjord infiltration för att fylla på vattenmagasinen, vi anpassar byggandet utifrån risker för översvämningar och skogsbruket har kunskap om hur man bäst hanterar stormar, torka och skogsbränder för att förebygga där det är möjligt eller minska skadeverkningarna.

Målen vi vill nå

Om mål och indikatorer

Det miljöstrategiska programmet omfattar flera politiskt beslutade målinriktningar. För att målinriktningar ska uppfyllas behövs mål, som helst är kvantifierbara och går att mäta, och som därmed visar att Ockelbo som kommun arbetar i den riktning som målinriktningarna anger.

I tabellerna nedan anges de mål som ska mätas för respektive målinriktning. Ett flertal av målen är hämtade ur andra strategier eller handlingsplaner, som exempelvis Livsmedelsstrategi för Ockelbo. Livsmedelsstrategin ska fortfarande följas upp som planerat, även om det finns mål i det här programmet som är hämtade därifrån. Syftet med att lyfta in mål från andra styrdokument är att ge en överblick över arbetet som sker på olika håll och att få en samlad bild av att miljöarbetet i stort går i önskad riktning. En del mål som är hämtade från andra dokument är omformulerade för att vara mer mätbara i det miljöstrategiska programmet. Målen i respektive styrdokument, exempelvis Livsmedelsstrategin, är satta i ett annat sammanhang och i en annan process och ska därför följas upp utifrån andra parametrar än det miljöstrategiska programmet. Se vidare avsnittet om indikatorer.

Det är svårt att sätta bra mål. Oavsett formulering syftar målen i detta dokument till att få miljöarbetet att ta ett steg framåt. Att målen ger upphov till aktiviteter likväl i den kommunala verksamheten som i andra samhällssektorer och organisationer i Ockelbo.

Precis som de 17 globala målen är odelbara och hänger ihop är miljöfrågor ofta komplexa. Detta gör att vissa mål och indikatorer kan ha koppling till flera målinriktningar. Målen finns dock bara med på ett ställe även om de har påverkan på flera av målinriktningarna.

De 17 globala målen för hållbar utveckling. Illustration: FN

Tabellförklaring

Målinriktningens nummer	Målets nummer	Anger vilket styrdokument målet kommer ifrån L= Livsmedelsstrategi K=Kretsloppsplan A=Annat befintligt dokument* N=Annat ursprung**			
Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Målår
Av politiken beslutad målinriktning		Målet som ska uppmätas		Året målet senast ska vara uppnått	

* Annat dokument kan exempelvis vara dokument eller plan som Ockelbo kommun har att förhålla sig till, men som inte är ett styrande dokument.

** Annat ursprung är mål som hämtas från annat håll, exempelvis andra kommuner som har samma miljömässiga utmaningar

Där målformuleringarna skiljer sig från de styrdokument som hänvisas till, så är det formuleringen i originaldokumentet som är styrande.

Målnråde 1:

Klimatneutralt Ockelbo

Ockelbo har i sitt klimatarbete att utgå från mål och år som är satta på regional och nationell nivå. De nationella målen är i sin tur satta utifrån olika internationella avtal, såsom Paris-avtalet.

Målären nedan är de år som Ockelbo ska nå sina lokala mål för att bidra till de regionala och nationella målen, vilka kan ha målår som sträcker sig längre fram i tiden.

Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Målår
1.1	Ockelbo som geografisk plats är en klimatneutral kommun	1.1.1	Ockelbo har minst ett i kommunen lokaliserat energilagringsprojekt av överskottsenergi från vindkraft och andra flödande energisystem	N	2026
		1.1.2	Ockelbo deltar i minst ett energiprojekt för hållbar bioenergiproduktion	N	2026
1.2	I Ockelbo lever vi utan att överskrida vår koldioxidbudget	1.2.1	De totala koldioxidutsläppen i kommunen minskar med 15% per år och invånare (2020)	N	2025
		1.2.2	Koldioxidutsläppen från kommuninvånarnas resor och transporter minskar årligen med 15% (2020)	N	2025
1.3	I Ockelbo kan alla transportera sig på ett fossilfritt och hållbart sätt	1.3.1	Alla i Ockelbo registrerade fordon har tillgång till fossilfria bränslen (2022)	N	2026
		1.3.2	90% av den kommunala verksamhetens lätta transporter i närområdet sker med cykel (<3 km)	N	2026
		1.3.3	Fler boende i Ockelbo cyklar varje år i Ockelbos tätort (2022)	N	2026

Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Målår
1.4	Energin som vi använder kommer från förnybara källor	1.4.1	Ockelbo kommun upphandlar endast fossilfri och förnybar el och energi	N	2026
		1.4.2	Användningen av energi i kommunal verksamhet stimulerar produktion av lokalt producerad förnybar energi	N	2026
		1.4.3	Boende och företag i Ockelbo har god kunskap om förnybar, fossilfri energi för att göra medvetna val	N	2026
1.5	Samhället utgår från cirkulär resurshantering	1.5.1	Upphandling av produkter ska, där så är lämpligt, ställa krav på återvunna material eller andra cirkulära aspekter, exempelvis reparationstjänster	K	2026
1.6	Allt byggande i Ockelbo kommun nyttjar hållbara material och skapar förutsättningar för boende och verksamhetsutövare att leva miljömässigt hållbart	1.6.1	All nyproduktion i kommunens regi nyttjar den senaste tekniken och bästa byggmaterial för att minimera energianvändning	N	2026

Målområde 2: Ren och giftfri vardag

Ockelbo kommun har andra styrande dokument som påverkar målområdet ”Ren och giftfri vardag”, exempelvis Kretsloppsplan och Livsmedelsstrategi. Flera mål från dessa dokument har lyfts in här i programmet.

Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Målår
2.1	I Ockelbo ses avfall som en värdefull resurs och inga farliga ämnen som stör kretsloppens naturliga flöden finns i omlopp	2.1.1	Alla kommunala upphandlingar har krav på giftfria produkter enligt gällande EU-standard	K	2026
		2.1.2	Matsvinn i livsmedelshanteringen har minskat (2022)	L	2026
		2.1.3	Mängden matsvinn i kommunal verksamhet har minskat med 50% (2022)	K	2026
		2.1.4	Det finns inget farligt avfall i insamlat restavfall	K	2026
		2.1.5	Alla nya företag som etablerar sig i kommunen har ett dokumenterat systematiskt miljöarbete (2022)	N	2026
2.2	I Ockelbo är utemiljön fri från nedskräpning	2.2.1	Antalet anmälda ärenden avseende dumpat avfall är noll (2020)	K	2026
		2.2.2	Ockelbo kommun har placering bland de 100 bästa i Håll Sverige Rents årliga kommunmätning (2020)	K	2026
		2.3.3	En majoritet av de boende i Ockelbo kommun har god kunskap om hur skräp och annat avfall ska hanteras	N	2026
		1.3.3	Fler boende i Ockelbo cyklar varje år i Ockelbos tätort (2022)	N	2026

Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Målår
2.3	I Ockelbo finns en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion som är konkurrenskraftig och innovativ	3.3.1	Jordbruksarealen i kommunen har minst samma nivå som basåret (2022)*	L	2026
		3.3.2	Antalet lokala livsmedelsproducenter med ekologisk produktion har ökat med minst en (2022)	L	2026
		3.3.3	Antalet lokala livsmedelsproducenter har ökat med minst en (2022)	L	2026
		3.3.4	Livsmedelsproducenter med tamdjur upplever att förekommande populationer av rovdjur inte påverkar produktionen negativt (2022)	L	2026
		2.1.5	Alla nya företag som etablerar sig i kommunen har ett dokumenterat systematiskt miljöarbete (2022)	N	2026
2.4	Luften i Ockelbo är frisk och ren och ljudmiljön är god	2.4.1.	Mängden partikelhalter i tätortens luft vintertid klarar gällande miljökvalitetsnormer	N	2026
		2.4.3	En majoritet av boende i Ockelbo kommun upplever att ljudmiljön inte är störande	N	2026

Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Målar
2.5	En betydande andel av livsmedlen är närproducerade och ekologiska och vi är bra på att ta tillvara de resurser som finns i skogen	2.5.1	Alla kommunala upphandlingar som avser livsmedelsförsörjning till kommunal verksamhet har krav på närodlade, ekologiska livsmedel (2022)	L	2026
		2.5.2	Utbudet av närproducerade, ekologiska livsmedel för försäljning till privatpersoner i Ockelbos har ökat (2022)	L	2026
		2.5.3	Andel av den ekonomiska omsättningen vid försäljning av närproducerade, ekologiska livsmedel inom besöksnäringen har ökat (2022)	L	2026
		2.5.4	En majoritet av boende i Ockelbo kommun anger att de nyttjar skogens skafferier	L	2026
		2.1.5	Alla nya företag som etablerar sig i kommunen har ett dokumenterat systematiskt miljöarbete (2022)	N	2026
2.4	Luften i Ockelbo är frisk och ren och ljudmiljön är god	2.4.1.	Mängden partikelhalter i tätortens luft vintertid klarar gällande miljö kvalitetsnormer	N	2026
		2.4.2	Mängden kväveoxider (NOx) i tätortens luft vintertid klarar gällande miljö kvalitetsnormer	N	2026
		2.4.3	En majoritet av boende i Ockelbo kommun upplever att ljudmiljön inte är störande	N	2026

Målområde 3: Robusta ekosystem

Ockelbo kommun har att förhålla sig till nationella och regionala åtaganden som påverkar målområdet ”Robusta ekosystem”.

Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Måår
3.1	I Ockelbo kommun värnar vi den biologiska mångfalden	3.1.1	5% av Ockelbos yta är formellt skyddad som ett delmål att på sikt nå det nationella målet på 20% (2022)	A	2026
		3.1.2	Antalet biotopåterställda ytor har ökat (2022)	A	2026
		3.1.3	Antalet populationer av invasiva arter samt ytor med invasiva arter har minskat	A	2026
		3.1.4	En majoritet av kommunens fastighetsägare har god kunskap om invasiva arter och deras påverkan på miljön	A	2026
		2.1.5	Alla nya företag som etablerar sig i kommunen har ett dokumenterat systematiskt miljöarbete (2022)	N	2026
3.2	Vi har god kunskap om och värdesätter de ekosystemtjänster som naturen erbjuder	3.2.1	Vi väger in ekosystemtjänsternas ekonomiska värde i våra beslutsprocesser vid samhällsplanering	A	2026
		3.2.2	Företag som erbjuder ekoturismtjänster har ökat med minst en (basår 2022)	A	2026
		3.2.3	Ytan tätortsnära natur med ekologiskt värde ligger på samma nivå som basåret (2022)	A	2026

Nr	Målinriktning	Nr	Mål	Från	Målar
3.3	I Ockelbo värderar vi natur och vatten högt och prioriterar grönområden och möjlighet till rekreation	3.3.1	Ytan tätortsnära grönområden för skola, rekreation och fritid ligger på minst samma nivå som basåret (2022)	A	2026
		3.3.2	Boende i Ockelbo kommun upplever att det finns ett stort utbud av tillgängliga grönområden för rekreation och fritid nära boendet	A	2026
		3.1.3	Antalet populationer av invasiva arter samt ytor med invasiva arter har minskat	A	2026
		3.1.4	En majoritet av kommunens fastighetsägare har god kunskap om invasiva arter och deras påverkan på miljön	A	2026
3.4	I Ockelbo tar vi inte rent vatten för givet. Vi tar tillsammans ansvar för vår värdefulla resurs så att alla invånare har god tillgång till friskt och rent vatten	3.4.1	Antalet vattenförekomster med god ekologisk status har ökat (2022)	A	2026
		3.4.2	Alla enskilda avlopp i kommunen uppfyller lagstadgade krav	A	2026
		3.4.3	Ockelbo kommun har de planer som krävs enligt lag för att ge god tillgång till friskt och rent vatten	A	2026
3.5	Ockelbo är väl förberett och anpassat för de effekter som klimatförändringarna medför och kommer att medföra	3.5.1	I förvaltningen av skogs- och jordbruksmark i Ockelbo finns åtgärdsplaner som tar hänsyn till den pågående klimatförändringen (2022)	A	2026
		3.5.2	Den kommunala förvaltningen har relevanta åtgärdsplaner för att hantera effekter av den pågående klimatförändringen och dess effekter på kommunal verksamhet och samhällsplanering	A	2026
		3.5.3	Ockelbo kommun har genomfört minst en krisövning kopplat till klimatförändringens effekter	A	2026

Genomförande av det miljöstrategiska programmet

All verksamhet har en påverkan, inte bara kommunal. Det Miljöstrategiska programmet gäller för den geografiska kommunen och inte bara den kommunala verksamheten. Om det ska vara möjligt att uppnå målbilderna, våra önskade lägen i framtiden, så krävs att sättet som kommunala verksamheter bedriver sin verksamhet på anpassas så att vi håller oss inom de planetära gränserna. På samma sätt som hela samhället behöver fortsätta göra stora förändringar behöver den kommunala verksamheten göra detsamma.

Det kommer att finnas insatser som behöver göras utanför ordinarie verksamhet och en del av dessa insatser kräver sannolikt extern finansiering för att förverkliga. Ytterligare andra insatser kräver extra resurser utöver befintlig budget och en del insatser krävs medverkan av andra aktörer för att vara möjliga att genomföra. Men några insatser kommer istället att minska utgifterna, som till exempel att minska bilåkandet och öka andelen cyklande.

Ockelbo kommun har inte rådighet över all verksamhet inom den geografiska kommunen. Trots det är det av största vikt att kommunala verksamheter ställer om för att föregå med gott exempel inför invånare, näringsliv och andra aktörer och för att vara en delaktig och drivande part i samverkan med andra aktörer för att nå våra gemensamma mål.

Ockelbo gör mycket bra saker men för att ha en chans att möta upp de stora utmaningar och de viktiga vägval vi ställs inför behöver vi ta vårt hållbarhetsarbete till en ny nivå och för det krävs en tydlig integrering av målen för det miljöstrategiska programmet i verksamheternas styrning, i verksamhetsplanering och budget.

Som en del av genomförandet av det miljöstrategiska programmet gör Västra Gästriklands samhällsbyggnadsförvaltning i samband med den årliga uppföljningen en genomlysning av arbetet som pågår, vad som planeras och om det finns insatsområden som behöver prioriteras ytterligare.

Handlingsplaner

Det finns redan idag ett antal handlingsplaner, strategier och andra typer av styrdokument på plats i Ockelbo kommun utöver tillsynsverksamhet och annan ordinarie verksamhet. Vi har gjort ett kartläggningsarbete för att se vilka målinriktningar, eller delar av målinriktningar, som redan idag omfattas av befintliga dokument. För tydlighetens skull bör det inte finnas dubbla mål eller dubbla styrdokument. Vi ser till exempel Livsmedelsstrategin, kompletterad med kostpolicyn, som handlingsplanen för hur Ockelbo kommun arbetar med de delar i målinriktningarna som berör livsmedel och livsmedelsförsörjning.

Kretsloppsplanen är den handlingsplan som beskriver hur vi arbetar med avfall, cirkularitet och nedskräpning. Det gäller även gång- och cykelplanen med sina utpekade stråk för utveckling av cykelinfrastrukturen.

Vissa delar av arbetet med en ren och giftfri vardag omfattas av befintliga lagar och av den tillsyn som sker på miljöfarliga verksamheter, till exempel för att skydda dricksvattentäkter.

Prioriterade områden

Vi har gjort en genomlysning av befintliga styrdokument för att se att alla delar av målinriktningarna har planer för hur kommunen ska arbeta med dessa. De flesta områden omfattas av befintliga dokument eller dokument som är under arbete, men vi kan redan nu identifiera två områden där det i dagsläget saknas handlingsplaner för genomförandet och det är Robusta Ekosystem och Klimatneutralt Ockelbo. Naturvårdsprogrammet löpte ut 2020 och behöver ersättas med en Handlingsplan för Robusta Ekosystem. Det saknas en Klimatfärdplan eller Handlingsplan för klimatarbete som beskriver hur arbetet mot ett klimatneutralt Ockelbo, där vi inte överskrider vår koldioxidbudget, ska se ut.

- Handlingsplan för Robusta ekosystem
- Klimatfärdplan/Handlingsplan för klimatarbete

Så här följer vi upp miljöarbetet

För att kunna veta om vi närmar oss eller når fram till målbilderna i det miljöstrategiska programmet behöver vi följa upp programmets mål. Att vi ser att vi faktiskt gör det som vi har bestämt och åtagit oss att göra i olika planer som är kopplade till det miljöstrategiska programmet.

Vi mäter indikatorer

För att mäta målen används i huvudsak indikatorer som visar om vi är på rätt väg att uppnå målen eller, och som kan vara ännu viktigare att upptäcka i tid, att vi inte alls är på rätt väg för att nå det önskade läget. En indikator behöver inte vara heltäckande. Den kan också behöva förändras om vi upptäcker en bättre indikator i framtiden. Exempelvis kan tekniken utvecklas som gör att indikatorer behöver bytas, eller att det finns bättre indikatorer som säkrare talar om att vi når målbilden. Vi kan inte heller mäta allt. Ibland finns inte tillgängliga data som gör det möjligt att följa upp allt vi vill skulle vilja veta och mäta. Indikatorerna specificeras därför inte i det miljöstrategiska programmet, utan anges i en bilaga.

Val av indikatorer är också en resursfråga. Uppföljningen ska vara enkel, resurseffektiv och ge ett tillräckligt bra underlag för att exempelvis fatta beslut. Ibland kan uppföljningen enkelt göras med stöd av nationella databaser. Ibland krävs enkäter som skickas ut till medborgare och företag. I andra fall måste exempelvis den kommunala organisationen engageras som källor för uppföljningen. Centralt är att uppföljningen ska uppfattas som meningsfull och ger det underlag som behövs för att uppsätta mål och målbilder.

Det som följs upp

Uppföljningen utgår från målstrukturen. Markerat i fet stil är exempel på indikatorer som följs upp, vad som är källan och på vilken nivå som uppföljningen sker. Här följer ett exempel på hur det kan se ut:

Målområde: Klimatneutralt Ockelbo

Exempel hur vi följer upp:

- **Målinriktning:**

”I Ockelbo kan alla transportera sig på ett fossilfritt och hållbart sätt.”

- * **Mål:**

Alla i Ockelbo registrerade fordon har tillgång till fossilfria bränslen (2022)

- ◇ **Indikator 1:**

Andel av kommunen ägda fordon som är fossilfria 2025

Källa: Transportstyrelsens fordonregister

- ◇ **Indikator 2:**

En ekotankstation för biogas, HVO och andra fossilfria bränslen, är etablerad 2025

Källa: Ockelbo kommun, Näringslivsenheten

Vem har ansvaret för uppföljningen?

Det miljöstrategiska programmet anger hur ansvaret för uppföljningen är fördelat. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för uppföljning av det miljöstrategiska programmet och att uppföljningen årligen redovisas för kommunstyrelsen.

- Västra Gästriklands samhällsbyggnadsförvaltning svarar för sammanställning och rapportering av uppföljningen.
- Kommunledningskontoret har ansvaret för att förvaltningar och bolag lämnar underlag och data i de fall de är källor i samband med uppföljningsarbetet.
- Till stöd för uppföljningen finns en referensgrupp med nyckelpersoner från kommunen och eventuella externa aktörer som är källor, såsom X-Trafik och Gästrike Vatten.

Vad är en källa?

En källa är en teknisk plattform, funktion eller verksamhet där data inhämtas för att följa upp en indikator. Enkäter till medborgare för att följa upp en specifik indikator är inte en källa. Enkäter är en metod för att samla in data. Källan är den funktion eller verksamhet som genomför enkäten.

En källa är alltid personoberoende och därför ska det finnas en rutin för hur data inhämtas. Detta för data ska lämnas konsekvent över tid så att uppgifterna kan jämföras.

Uppföljningen sker varje år – det här ingår

Det miljöstrategiska programmet följs upp en gång per år och rapporteras till Kommunstyrelsen. Första uppföljningen sker ett helår efter att beslut fattats om miljöprogrammets genomförande.

Vissa indikatorer, och därmed mål, kan följas upp mer sällan. Ett skäl kan vara att exempelvis nationella databaser följs upp mer sällan eller har en fördröjning i rapporteringen av data. Ett annat skäl kan vara att enkäter eller liknande till medborgare av resursskäl inte kan göras varje år.

Varje uppföljning innehåller:

Lägesrapportering – lägesrapporteringen anger om Ockelbo kommun är nära att nå beslutade målbilder eller inte, samt kommentarer, särskilt vad orsakerna kan vara om det finns negativa avvikelser.

Åtgärdsförslag – uppföljningen innehåller förslag på åtgärder som kommunen har rådighet över. Sannolikt är åtgärderna oftast förslag på aktiviteter som Ockelbo kommun ska besluta om politiskt eller i årliga verksamhetsplaner eller motsvarande.

Kommunikation – uppföljningen ger även underlag till kommunikation med medborgare och övriga intressenter om miljötillståndet i Ockelbo kommun.

Läget på vår planet

Det miljöstrategiska programmet för Ockelbo beskriver hur Ockelbo som kommun de kommande åren ska hantera de miljömässiga utmaningar som vi alla står inför. Nedan följer en sammanfattning av dessa utmaningar:

Förlust av biologisk mångfald

Den övergripande och mest hotfulla utmaningen mot mänsklighetens överlevnad är den stora förlusten av djur, växter och andra organismer globalt. Förlusten av biologisk mångfald pågår kontinuerligt och vi märker det oftast inte förrän vi upptäcker att vi är beroende av just den specifika arten på något sätt.

Ockelbo kommun är inte förskonat. Dagligen påverkas en mängd organismer negativt och många finns helt inpå husknuten där vi bor. Vilda bin är ett exempel på en grupp insekter som vi är beroende av för att få frukt och bär. De vilda bina påverkas bland annat av bekämpningsmedel eller brist på lämpliga biotoper. Vi kan alla bidra till att gynna vildbin genom att låta bli att använda bekämpningsmedel i trädgården eller genom att anlägga en äng på en del av gräsmattan. De vilda bina kan inte ersättas enbart med tambin.

Viktiga orsaker till förlust av biologisk mångfald är:

- Klimatförändringen som människan orsakat – genom utsläpp av växthusgaser från bland annat förbränning av fossila bränslen.
- Habitatförstörelse – vi förstör livsmiljöerna för andra arter genom att vi skövlar skog, vi brukar jorden allt för intensivt och tar så stora områden i anspråk för bebyggelse.
- Habitatfragmentering – vi krymper ytan på de områden där olika arter kan överleva och den yta som finns splittras upp i små ”öar”, till exempel på grund av bebyggelse. Djur och växter får svårt att förflytta sig mellan dessa kvarvarande områden och de riskerar på sikt att dö ut.
- Habitatstörning – livsmiljöerna och markerna för en eller flera arter förstörs på grund av användning av kemikalier och gifter eller annan mänsklig påverkan.
- Överexploatering – vi överfiskar våra hav, bedriver ett icke-hållbart skogsbruk samt bedriver jakt utan att ta hänsyn till vad en djurart tål.
- Invasiva arter – främmande djur och växter som tar över och konkurrerar ut naturligt förekommande inhemska arter. Det kan ske till följd av människans transporter, på grund av klimatförändringarna eller för att vi människor medvetet, eller omedvetet, sprider invasiva arter.

Jorden har tidigare drabbats av fem massutrotningar. Skillnaden den här gången är att tidigare massutrotningar har orsakats av naturliga temperaturförändringar, snabba förändringar av sammansättningen av gaser i atmosfären, förändring av havsnivåer och meteoritnedslag.

Dagens massutrotning som är den sjätte och kallas för ”The Big Sixth” och är orsakad av människan. Så mycket som 80–90% av jordens arter kan försvinna innan de ens har upptäckts eftersom vi beräknar att vi endast har dokumenterat 10–20% av jordens alla växt- och djurarter.

För varje känd art som försvinner beräknas att ytterligare 5–10 arter försvinner eftersom organismer i vår omgivning är beroende av varandra för sin överlevnad.

Källa: ”Living Planet Report 2020“ från WWF och ”Uppmärksam rapport om globala tillståndet för den biologiska mångfalden” från IPBES år 2019.

Klimatförändringarna

Klimatförändringarna är den andra stora pågående miljöutmaningen och orsakas, enligt vetenskap och forskning, i huvudsak av oss människor och vår livsstil kopplat till industrialismens utveckling och mer än hundra år av förbränning av fossila bränslen för energi, transporter, produktion av varor och tjänster samt vår konsumtion. Fossila bränslen är olja, kol och naturgas. Ett förändrat klimat gör Sverige varmare och blötare med mer extremare väder som trolig följd och innebär också att vårt samhälle behöver göra kostsamma anpassningar.

Klimatet är ett komplext system och alla troliga scenarier för klimatet i Sverige kan omkullkastas helt om någon parameter i klimatmodellerna förändras. Ett exempel är om den Atlantiska golfströmmen försvagas radikalt på grund av klimatförändringar, vilket leder till uppvärmningen av Arktis. Golfströmmen påverkar klimatet i Sverige idag och ger oss ett tempererat och behagligt klimat att leva i. En försvagad golfström ger enligt beräkningar ett klimat mer likt Alaska, vilket skulle innebära ännu mer extremt väder, särskilt kyla och snö.

All verksamhet som pågår inom Ockelbo kommuns geografiska gränser kommer att påverkas av klimatförändringarna. Ingen och inget kommer att lämnas oberörd. För vissa verksamheter kommer klimatförändringarna att vara positiva, under förutsättning att den rådande klimatmodellen med ett varmare och blötare klimat infaller. De positiva effekterna ska dock ses som symptom på något som är fel. Att det i andra delar av världen inte går att överleva som förr (vilket kan leda till ökade konflikter och fler klimatflyktingar), att vissa näringar helt tvingas upphöra och liknande problematik.

Exempel på effekter som kan vara positiva för Ockelbo:

- Priset på odlad mark ökar när odlad mark i södra Europa blir obrukbar på grund av klimatförändringar
- Ökad turism när medborgare i EU och andra söker sig norrut till ett behagligare klimat
- Nyföretagande och etablering av expansiva företag inom teknik och tjänster som hanterar klimatförändringarnas konsekvenser

Även om det går att se några fördelar för Ockelbo av climateffekterna så ska vi vara på det klara med att de negativa effekterna är betydligt mer långtgående och omfattande och att de leder till en värld där vi ställs inför många utmaningar. Vi ska alltså fortsätta göra allt vi kan för att förhindra ytterligare climateffekter.

Exempel på effekter som kan vara negativa för Ockelbo:

- Nya sjukdomar som följer med ett våtare och varmare klimat, exempelvis malaria
- Översvämningar och extremare väder som bland annat påverkar samhällsplanering, infrastruktur, jord- och skogsbruk med exempelvis förändrade prioriteringar i samhällsbyggandet och ökade investeringar som följd
- Nya sjukdomar och skadedjur som påverkar möjligheten att odla mat och vanliga skogsråvaror
- Restriktioner för hur vi transporterar oss, exempelvis minskat flygresandet eller användning av privatbil
- Konflikter om mark och resurser globalt kan leda till folkomflyttningar

De senaste 25 åren har varit en period med stigande årsmedeltemperatur. 2020 blev det absolut varmaste året i Sverige som någonsin uppmätts sedan SMHI:s mätningar för Sverige påbörjades på 1860-talet. De senaste 40 åren har islossningen i genomsnitt inträffat omkring 20 dagar tidigare i södra Sverige och omkring nio dagar tidigare i norra Sverige.

Sedan mitten av 1800-talet har medeltemperaturen på jorden ökat med ungefär en grad och alla de fyra senaste årtiondena har varit varmare än samtliga tidigare årtionden sedan 1850.

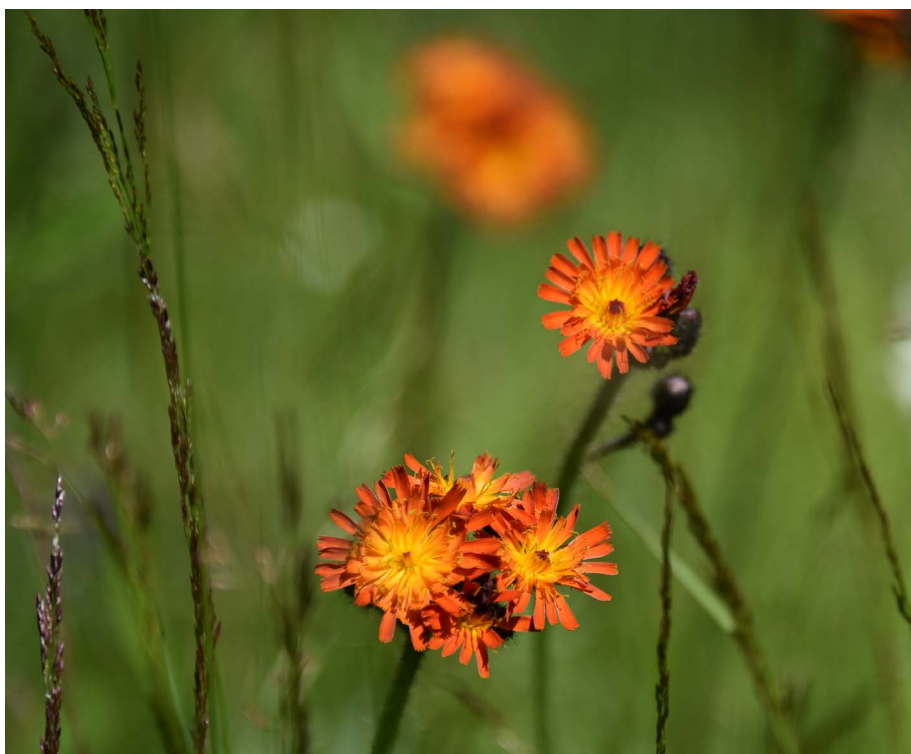
Källa: SMHI årsredovisning 2020

Vad händer nu?

De globala målen antogs av världens länder 2015 och de har en deadline – 2030. Därför utlyste FN 2020 att åren mellan 2020–2030 ska vara ett årtionde av agerande och skrev att vi hade tio år på oss för att rädda världen. Det är alltså nu vi måste göra stora förändringar. Vi är fortfarande i början av ”The Decade of Action” när det här programmet skrivs 2021. Det är nio år kvar. Hur vill du leva om nio år och hur vill du ha bidragit till ett hållbart samhälle?

Det är många delar i den kommunala verksamheten som alla ska dra åt samma håll och det är många aktörer – stora som små – som är verksamma i Ockelbo kommun och alla behövs i strävande mot ett hållbart Ockelbo.

Vi har alla olika roller och kan bidra till genomförandet av det miljöstrategiska programmet på olika sätt. Men oavsett om man bor i Ockelbo kommun, bedriver en verksamhet här, är beslutande politiker, tjänsteperson i den kommunala verksamheten eller är berörd på något annat sätt, så har vi alla en roll att fylla. För att vi ska nå hela vägen behöver alla hjälpa till och bidra på sitt bästa sätt. Vissa beslut kan du som privatperson fatta och vissa förändringar kräver beslut på nationell eller till och med internationell nivå, oavsett vilket så är det viktigaste att vi agerar – att vi faktiskt väljer att göra annorlunda redan idag.

Förteckning bilagor

Ordlistan

Idébank – Vad behöver hända för att uppnå målinriktningarna och vad kan vi göra redan idag

Ordlista

Biologisk mångfald	Variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung. Biologisk mångfald kan innefatta genetisk diversitet (variation) bland individer eller populationer inom en art, en variation av arter inom ett ekosystem eller område, eller en variation av olika typer av ekosystem inom ett område.
Biotopskydd	Biotopskyddsområde är en skyddsform som kan användas för små mark- och vattenområden, så kallade biotoper. Det handlar om områden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter. Biotoperna är också viktiga för vanligare arter, samt för omväxling i landskapet. Biotopskydd kan ofta vara alléer, åkerholmar eller mark med mycket gamla träd.
Ekologiskt	Vid ekologisk odling får man inte använda konstgödsel eller syntetiskt framställda kemiska bekämpningsmedel. Fodret till djuren ska vara ekologiskt och till största delen odlat lokalt. Det är också viktigt att djuren få vara utomhus och får utlopp för sina naturliga beteenden.
Ekosystem	Ett ekosystem är ett dynamiskt och komplex samhälle som utgörs av allt levande samt den miljö som finns i ett naturområde. Djur, växter, mikroorganismer och svampar som lever tillsammans i ett ekosystem är alla beroende av varandra och påverkar varandra. Ekosystem kan vara stora och små, till exempel området kring en stubbe, en trädgård eller hela planeten jorden.
Fossilt bränsle	Fossilt bränsle kommer från döda växter och djur som under miljontals år har förvandlats till kol, olja och gas när sedimentlagren blivit allt tjockare och utsatts för ökat tryck och temperatur. Genom mänskliga aktiviteter är förbränning av fossila bränslen den största källan till utsläpp av växthusgaser som bidrar till klimatförändringar.
Förnybar energi	Energi som kommer från källor som naturligt förnyas och inte kommer att ta slut. Exempel på förnybar energi är solenergi, vindkraft och vattenkraft.
Kretslopp	Cyklisk process där någonting till exempel ämne eller material går igenom flera olika faser och tillstånd för att till slut återanvända till startpunkten.

- Klimatförändring** Den pågående uppvärmningen av jordens atmosfär och yta som orsakats av mänskliga aktiviteter där vi bidragit till ökande halter av växthusgaser och landexploatering och radikalt påverkat de naturliga förutsättningarna. Förändringen av klimatet har negativa konsekvenser på bland annat våra ekosystem och människors hälsa.
- Klimatneutral** Klimatneutral innebär att ingen påverkan på klimatet orsakas av en verksamhet, t ex kommun, företag, produkt eller person. Det betyder att en kommun som är klimatneutral inte ger upphov till några utsläpp av växthusgaser.
- Koldioxidbudget** En koldioxidbudget visar hur mycket koldioxid vi kan släppa ut och samtidigt klara klimatmålen, eller snarare med hur mycket vi måste minska våra utsläpp av koldioxid och hur lång tid vi har kvar av våra totala utsläpp på dagens nivå.